

Karjala-tietokanta tienristeyksessä

Karjala-tietokantasäätiö (<http://www.karjalatk.fi/>, kts@karjalatk.fi) toimii Mikkeliissä, ja sen päätehtävä on tuottaa atk-pohjaista väestötieteellistä lähdeaineistoa tutkimuskäyttöön. Säätiön hallinnoimaan Karjala-tietokantaan koostaan Mikkelin maakunta-arkistossa säilytettävien luovutetun Karjalan seurakuntien kirkonkirjojen sisältämiä tietoja. Tietokanta on toteutettu pitkäaikaistyöttömien tuella palkattujen tallentajien ja heidän ohjaajiansa voimin. Tallentajia on ollut vuosittain n. 30, tähän mennessä kaikkiaan reilut 400, ohjaajia oli aluksi yksi, nykyisin kaksi.

Säätiö perustettiin vuonna 1990 Mikkelin maakunta-arkiston silloisen johtajan Raimo Viikin ideoiden pohjalta. Esikuvana oli Ruotsin Uumajassa toimiva Demografiska Databasen.

Karjala-tietokannan tiedot koostaan Mikkelin maakunta-arkistossa säilytettävistä lakkautettujen seurakuntien kirkonkirjoista. Vanhin kirkonkirjamateriaali on peräisin 1700-luvun alusta ja nuorin aineisto vuodelta 1949 – siirtoseurakunnat lakkautettiin vuoden 1950 alussa. Tuolloin niitä oli noin 70, joista ortodoksisia 18.

Karjala-tietokantasäätiön taustayhteisöihin kuuluvat Karjalan Liitto, Suomen Sukututkimusseura, Mikkelin maakunta-arkisto, Mikkelin kaupunki, Kirkkohallitus, Väestörekisterikeskus, Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistot sekä yksitoista karjalaisyhteisöä. Säätiön toimintaa ovat tukeneet mm. opetusministeriö, Mikkelin kaupunki, työvoimahallinto, monet karjalais-säätiöt sekä Suomen Kulttuurirahasto.

Reilut 20 vuotta sitten alkanut luovutetun Karjalan alueen tieto-

kantahanke suunniteltiin alun alkaen palvelemaan ensisijaisesti yliopistollista tutkimus- ja opetus-käyttöä. Tähän asti tietokantaa ovat käyttäneet kuitenkin ennen kaikkea sukututkijat. Koska se nykyisin on merkittävilta osin kaikkien ulottuvilla internetissä, se on helpottanut ja nopeuttanut tietojen etsintää joskus erittäin epäselvistä, kuluneista tai käsialaltaan hankalista, ja vanhemmilta osin yleensä ruotsiksi tai venäjäksi kirjoitetuista kirkonkirjoista. Tietokannan hyötyä sukututkijoille kuvaase, että viimeaikaiset Katihaverkosivujen käyntikerrat päivää kohden ovat olleet 600:n tuntumassa.

Sukututkijoiden jälkeen toiseksi eniten tietokantaa ovat käyttäneet Mikkelin maakunta-arkiston kuselevittäjät.

Edellä kuvattu tilanne on ollut johdonmukainenkin sikäli, että Karjala-tietokantasäätiön toiminnan painopisteenä on koko ajan ollut kirkonarkistojen perusaineiston tallentaminen. Historiakirjojen (syntyneiden, vihittyjen, kuolleiden ja muuttaneiden luetteloiden) tietoja sekä lasten- ja rippikirjojen aineistoa on tallennettu manuaalisesti niin, että se tällä hetkellä lähenee yhdeksää miljoonaa henkilömerkkintää.

Tallennustyö on edennyt uusimmista kirkonkirjoista vanhempia kohti siten, että luterilaisten kirkonkirjojen osalta tulevina vuosina eniten tallennettavaa on vanhimmassa aineistossa 1600-luvun loppuun 1800-luvun puolelle. Yksilön tietosuojaa kunnioittaen sata vuotta vanhemmat tiedot voidaan viedä Katihan internetversioon. Sitä nuorempien tietojen tutkimiseen joudutaan käyttämään Mikkelin arkistolaitoksessa tai säätiön omissa toimitiloissa sijaitsevaa tietokantaa, joka sisältää tiedot aina vuoteen 1949.

Toiseksi työn painopiste on ja tulee olemaan luovutetun alueen ortodoksiseurakuntien kirkonkirjojen – rippi- ja pääkirjojen sekä historia-

kirjoja vastaavien metrikoiden – tallentamisessa. Ortodoksisten kirkonkirjojen aineistoa on tallennettu Katiaan viime aikoina niin suomenkielisistä, suomennetuista kuin venäjänkielisistä lähteistä. Kun luovutetun Karjalan luterilaiset kirkonkirjat sijaitsevat pääosin Mikkelin maakunta-arkistossa, vastaavia ortodoksiseurakuntien alkuperäisaineistoja säilytetään Mikkelin lisäksi Kuopiossa, Petroskoissa sekä kaikkien vanhimpia Pietarissa.

Ortodoksisen kirkon asiakirjat tehtiin 1920-luvulle asti pääosin venäjäksi. Sukunimiä ortodoksissa kirkonkirjoissa ei yleensä käytetty ennen 1800-luvun loppua. Sukunimen korvaa niissä isännimi. Kaikki Katiaan vietävä ortodoksikirjojen aineisto suomennetaan. Sekä venäjän- että suomentaitoisia tallentajia on ollut melko vaikea löytää.

Kun Katihassa on jo valtava määrä väestötietoa, myös tutkijatahoilla kiinnostus tietokantaa kohtaan on selvästi kasvanut. Katihan sisältämää aineistoa on käytetty sekä tieteellisissä oppinäytteissä että opetuksessa. Viimeisin projekti, jossa olemme kuulleet aineistoamme käytettävän, on Panu Pulman johtama Suomen romanien historia -projekti.

Merkitävin tutkimusprojekti, johon Karjala-tietokantasäätiön kaksi omaa työntekijää on ollut keräämässä Katihan sisältämää materiaalia, on evoluutiobiologi Virpi Lummaa vetämä kansainvälinen, Sheffieldin yliopiston rahoittama, poikkitieteellinen Human Life-History Project. Lummaa tutkii ihmistä biologian näkökulmasta. Tutkimusmateriaalina toimii suomalainen kirkonkirja-aineisto. Projekti tutkii ihmisen lisääntymisstrategioita lähtien joukosta kantäitejiä: minkälaiset valintapaineet ovat sukupolvien ketjussa vaikuttaneet lasten saamiseen ja geenien välittymiseen seuraavalle sukupolvelle.

Myös arkistolaitos on kiinnostunut Katihaverkosivun kehittämistä, ennen kaikkea kirkonkirjoista

digitoitujen sivujen linkittämisestä hakuohjelman yhteyteen. Osa luovutetun Karjalan kirkonkirjojen aineistosta sisältyy arkistolaitoksen taannoiseen laajaan digitointihankkeeseen.

Kun säätiön edustajat viime vuosina ovat keskustelleet historioitsijoiden ja yhteiskuntatieteilijöiden kanssa, selkeimmäksi tietokannan käyttöön liittyväksi ongelmaksi ja kehittämistarpeeksi on noussut tilastotietojen saamisen hankaluus tietokannasta. Hakuominaisuuksia pyritäänkin kehittämään.

”Tilasto-osiosta” olisi iloa monella taholla: Nimistötutkimuksessa sen avulla voisi helpommin tutkia henkilö- ja paikannimistön vaihtelua kylittäin, alueittain ja ajanjaksoittain. Muuttoliikkeiden tarkastelussa muuttokirjoista kerätty kvantitatiivinen data edesauttaisi tutkimusta. Sosiaalihistorian alueella tilasto-osiot auttaisivat tutkimuksissa, jotka koskevat esimerkiksi sosiaalisen aseman muutoksia, ammattien muuttumista, perherakenteita, erilaisia vähemmistöjä, aviottomien lasten elämänskaarta sekä naisten aseman muutoksia. Esimerkkinä viimeisestä se, kuinka paljon tietokannan ammattinimikkeistä löytyy naisihmistä, usein salavuoteudesta rangaistua tarkoittavia qp- eli qvinoperson-merkintöjä esimerkiksi kylittäin tai ikäryhmittäin.

Väestöhistoriantutkimusta ajatellen tietokannan ristiintaulukoidun tilasto-osion avulla voisi karvoittaa mm. syntyneiden lasten lukumääriä, synnyttäneiden äitien (ja puolisoitten) iäkiä; solmitujen avioliittojen lukumääriä ja esim. leskeytymisiin ja eroihin liittyvien uusien avioitumisten määriä; muuttaneiden sekä kuolleiden lukumääriä paitsi ikäryhmittäin, sukupuolittain ja kylittäin / pitäjittäin myös esimerkiksi kuolinsyyntä tai vanhempien statuksen mukaan.

Suomen kulttuurirahaston myöntämän apurahan turvin Karja-

la-tietokantaan on nyt palkattu määräaikainen ohjelmoija, joka on aloittanut tilasto-osion rakentamisen Katihan yhteyteen. Eli ideat tilasto-osion kehittämisestä vastamaan nykyistäkin paremmin tutkijoiden ja opiskelijoiden tarpeita olisivat enemmän kuin tervetulleita!

– PÄIVI SKYTÄ